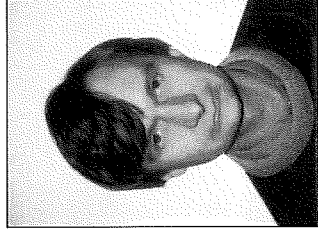

Artikels in
tijdschriften zijn
belangrijke produkten
geworden van het
sociaal-wetenschap-
pelijk onderzoek-
bedrijf. In de in-
leiding van het
jubileumnummer van
de Sociologische

Gids, naar aanleiding van het veertigjarige bestaan van dit Nederlandse 'algemeen' sociologisch tijdschrift, wordt gewezen op een belangrijke ontwikkeling in het productieproces van artikels (Brunt, Hüttner, 1994). De auteurs merken op dat het aantal ingezonden manuscripten in 1993 in vergelijking met 87 maar liefst met 44 % gedaald is. Hun commentaar daarbij: "dit verschijnsel lijkt verbazingwekkend. De laatste jaren is er immers voortdurend gehamerd op het belang van de wetenschappelijke produktie, je zou zeggen dat de periode waarin gehele vakgroepen schrijfloos konden vegeteren, defnitief voorbij is."

Wat binnen de redactie van de Sociologische Gids wordt waargenomen is geen alleenstaand feit. Tijdens de voorbije drie jaar was ik redactiesecretaris van het Tijdschrift voor Sociologie. Zonder de redactionele privacy van dit Vlaamse 'algemeen' sociologisch tijdschrift te schenden, kan ik stellen dat ook bij dit tijdschrift een gelijkaardige en op het eerste gezicht merkwaardige trend werd vastgesteld.

De druk om te publiceren in internationale tijdschriften is onmiskenbaar een belangrijke oorzaak van deze trend. De Nederlandse redacteuren stellen: "daar komt bij dat het door velen nauwelijks nog lonend wordt geacht om voor een Nederlands publiek in een Nederlands tijdschrift te schrijven. Het 'scoort' nu eenmaal

OVER SOCIAAL- WETENSCHAPPE- LIJKE PRODUKTIE

Geert Loosveldt

°1956
is hoofddocent aan de faculteit
Sociale Wetenschappen van de
K.U.Leuven.

hoger om in Engelstalige bladen te publiceren, ook al zegt dit op zichzelf weinig over de kwaliteit." Het belang van internationale publikaties komt o.a. tot uiting bij het gewicht die ze krijgen bij bevorderingen, de aanvragen voor onderzoekstoelagen en de evaluaties van vakgroepen.

Deze internationalisering – of moeten we schrijven 'ver-engels-taliging' – heeft wel als gevolg dat bij nationale – of moeten we schrijven Nederlandse – tijdschriften minder teksten ter publikatie worden aangeboden. Na de *brain-drain* krijgen we nu blijkbaar ook de publikatie-*drain*. Wie niet fysiek vertrokken is, verdwijnt met zijn 'geschriften'.

Het stimuleren van internationale publikaties en het toegenomen belang ervan heeft onmiskenbaar positieve effecten. Het wetenschappelijke forum wordt veel ruimer en de kans op

die onder meer door het hepatitis virus type B of C veroorzaakt wordt, of aan besmetting met het aids-virus. Uit onderzoek is nu gebleken dat de kans op infectie door transfusie met besmet bloed beduidend lager ligt wanneer men bloed van niet-betaalde donoren gebruikt. Een tweede element dat de kans op besmetting door transfusie naar beneden gedrukt heeft, is de ontwikkeling van diagnostische tests die besmet donorbloed kunnen opsporen vóór het in de bloedbank terecht komt.

De beschreven ontwikkelingen hebben geleid tot het huidige systeem van nationale en internationale bloedbanken die ervoor zorgen dat bloedtransfusies op een veilige en verantwoorde manier gebeuren. Nochtans is en blijft een bloedtransfusie een vrij omslachtige zaak. Niet alleen dienen de bloedgroepen steeds gecontroleerd te worden om transfusie-reacties te voorkomen. Ook het bloed zelf moet vooraf getest worden op de aanwezigheid van ziekteverwekkende bacteriën of virussen. Daarenboven kan bloed zelden langer dan 5 weken worden bewaard. Vandaar dat wetenschappers op zoek zijn naar kunstbloed: een bloedgroep-neutraal en infectie-vrij alternatief dat lange tijd bewaard kan worden. Dat men het ganze bloed met al zijn componenten op artificiële wijze zal kunnen synthetiseren, valt op middellange termijn wel niet te verwachten. Maar misschien hoeft dat ook niet en volstaat het slechts bepaalde componenten aan te maken en toe te dienen.

Een voorbeeld kan dit verduidelijken. De belangrijkste functie van de rode bloedcellen is het transport van zuurstof van de longen naar de weefsels. Hiertoe bevatten de rode bloed-

cellen een specifiek zuurstof-bindend eiwit, hemoglobine. Onderzoekers gaan nu na of men, in plaats van rode bloedcellen, niet gewoon hemoglobine kan toedienen. De initiële resultaten zijn echter weinig bemoedigend. Vrije hemoglobine, die dus niet binnen in de rode bloedcellen zit, is schadelijk voor de nieren. Bovendien verloopt de afgave van zuurstof in de weefsels minder efficiënt wanneer hemoglobine zich buiten de rode bloedcellen bevindt. Daarom probeert men nu varianten van menselijke hemoglobine aan te maken die deze nadelen niet hebben. Dit zou kunnen gebeuren door menselijke hemoglobine aan te zuiveren en vervolgens op chemische wijze te modificeren.

Een alternatief is, dat men langs biotechnologische weg te werk gaat. Dan moet men eerst de genetische informatie voor menselijke hemoglobine wijzigen en daarna deze gemuteerde versie binnensmokkelen, hetzij in bacteriën, hetzij in zoogdieren. Deze zullen dan op hun beurt de gewijzigde menselijke hemoglobine aanmaken, die verder nog aangezuiverd dient te worden.

Of een dergelijke benadering ooit de verhoopde vruchten zal afwerpen, valt af te wachten. Voorlopig is kunstbloed nog steeds een verre droom. Meer dan ooit blijven we aangewezen op donorbloed om de alsmat stijgende behoefte te kunnen voldoen. ■

stimulerende reacties en contacten wordt aanzienlijk vergroot. Over dergelijke positieve effecten van de internationalisering bestaat geen twijfel. Bij deze trend kunnen echter wel een paar bedenkingen geformuleerd worden. De eerste heeft betrekking op de kwaliteitsbeoordeling van publikaties, de tweede op de inhoud ervan.

Het is duidelijk dat *'The American Journal of...'* niet alleen beter klinkt maar doorgaans kwalitatief beter is dan *'Het Vlaams Tijdschrift voor ...'*. Het grotere aanbod van artikels en de ruimere beoordelingsgroep waaruit men kan selecteren dragen daartoe bij. Toch blijven de kwaliteitscriteria die men hanteert om tijdschriften te beoordelen vrij gebrekkig en van heel wat 'internationale' tijdschriften is het kwaliteitslabel niet zonder meer duidelijk. Wel ontstaat de indruk dat aan het anderstalig karakter van een tijdschrift een te groot gewicht wordt toegekend bij de kwaliteitsbeoordeling. Dit anderstalige van een tijdschrift wordt (te) snel geïnterpreteerd als internationaal. Op grond daarvan ontstaat een simpele en naïeve kwaliteitsbeoordeling. Verder is het zo dat de kwaliteit van de bijdragen ook nog varieert binnen een tijdschrift. Ook om die reden is de beoordeling van de kwaliteit van een artikel in een tijdschrift op basis van het kwaliteitslabel van het tijdschrift altijd zeer ruw en oppervlakkig. Kortom, de kwaliteitsbeoordeling van publikaties is een moeilijke aangelegenheid. Wel kan men stellen dat de publikatie in een anderstalig tijdschrift niet noodzakelijk kwalitatief beter hoeft te zijn en dat het stimuleren van internationale publikaties daarom niet noodzakelijk de kwaliteit van sociaal-wetenschappelijk onderzoek verhoogt.

Een tweede bedenking bij de internationalisering heeft betrekking op een mogelijk effect op de inhoud van de publikaties. Binnen sociaal-wetenschappelijk onderzoek is de betrokkenheid op de eigen samenleving niet onbelangrijk.

De grotere oriëntatie op internationale tijdschriften kan als gevolg hebben dat die betrokkenheid afneemt. Het is nu eenmaal moeilijk om internationaal te publiceren over 'lokale' fenomenen. Die eventuele verminderde aandacht voor de eigen samenleving kan als een inhoudelijke verarming beschouwd worden. De vergelijking klopt niet helemaal, maar het is ook niet wenselijk dat federale politici zich meer bezig houden met internationale problemen dan met de nationale. De betrokkenheid op lokale fenomenen is trouwens een typisch kenmerk waarin sociale wetenschappen zich onderscheiden van andere wetenschappen. Bij de beoordeling van publikaties dient men met dergelijke verschillen tussen disciplines rekening te houden. Dat is een differentiatie die helaas te weinig gebeurt.

Voor sociale wetenschappen is een genuanceerde beoordeling van het belang en de betekenis van zowel een publikatie in een nationaal tijdschrift als in een internationaal tijdschrift wenselijk. Het is daarbij niet uitgesloten dat het onderscheid tussen beide media vervaagt doordat de appreciatie van nationale publikaties en tijdschriften terug toeneemt. De idee dat een nationaal tijdschrift op een internationaal niveau kan staan is daar niet vreemd aan. Voor sociale wetenschappen is het wellicht belangrijker dan voor andere wetenschappen om beide publikatiekanalen te combineren. De vervanging van het ene kanaal door het andere is niet wenselijk en zal afbreuk doen aan de eigenheid van de discipline. In ieder geval is een grondige evaluatie van het stimuleringsbeleid dat gevoerd wordt met betrekking tot sociaal-wetenschappelijke produktie gewenst. ■

Literatuur

BRUNT, L. en H. HÜTTNER, *Marginaal: veertig jaar, en verder?*, in *Sociologische Gids*, 1994, nr. 1, p. 4-6.